

Antoan de Sent-Egziperi

MALI PRINC

Naslov originala "LE PETIT PRINCE"

Preveo Faik Dizdarević
Priredio Dejan Đuričković

LEONU VERTU

Neka mi djeca oprostite što sam ovu knjigu posvetio jednoj odrasloj osobi. Imam ozbiljan razlog: ta odrasla osoba je moj najbolji prijatelj na svijetu. Imam još jedan razlog: ta odrasla osoba može sve razumjeti, čak i knjige za djecu. Imam i treći razlog: ta odrasla osoba nastanjena je u Francuskoj, gdje gladuje i zebe. Treba je utješiti. Ako svi ti razlozi nisu dovoljni, onda ću ovu knjigu posvetiti djetetu od koga je postala ova odrasla osoba. Jer svi odrasli su prvo bili djeca. (Ali malo njih se toga sjeća.) Popravljam, dakle, posvetu:

LEONU VERTU KAD JE BIO MALI DJEČAK

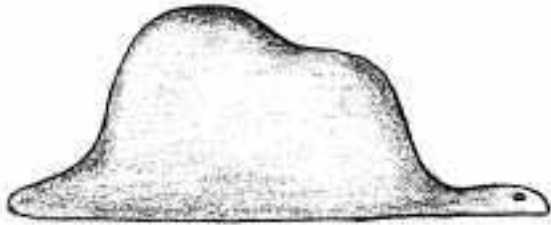
I

Kad mi je bilo šest godina, vidio sam jednu divnu sliku u knjizi "Proživljene zgode", koja je govorila o prašumi. Slika je predstavljala udava kako proždire neku divlju životinju. Evo kopije tog crteža:

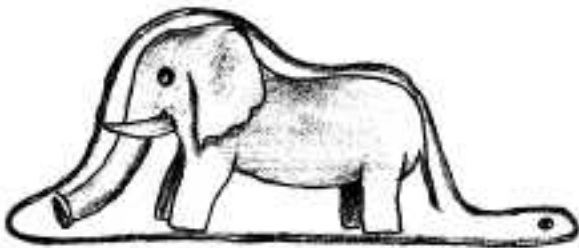
U knjizi je pisalo: "Udav proždire svoju žrtvu cijelu, ne žvačući je. A zatim ne može da se makne, i onda spava šest mjeseci dok je ne probavi."

Dugo sam razmišljao o doživljajima u džungli pa sam i sâm uspio bojicom napraviti svoj prvi crtež. Moj crtež broj 1. Ovako je izgledao:

Pokazao sam svoje remek-djelo odraslima i pitao da li im zadaje strah.

Odgovorili su mi: "Zašto bismo se plašili šešira?" Moj crtež nije predstavljao šešir. Predstavljao je udava kako probavlja slona. Onda ja nacrtam iznutra tog udava, kako bi odrasli mogli razumjeti. Njima uvijek treba davati objašnjenja. Moj crtež broj 2 izgledao je ovako:

Odrasli su mi savjetovali da se okanim crteža udava, zatvorenog ili otvorenog, i da se radije prihvatim geografije, istorije, računa i gramatike. I tako ja, u šestoj godini života, napustih prekrasnu slikarsku karijeru. Bio sam obeshrabren neuspjehom svog crteža broj 1 i crteža broj 2. Odrasli ne razumiju nikad ništa sami, a djecu zamara da im uvijek i uvijek objašnjavaju.

Morao sam, dakle, birati neki drugi zanat i tako ja naučih da upravljam avionom. Letio sam svuda pomalo, po čitavom svijetu. I tačno je, geografija mi je dobro poslužila. Na prvi pogled sam znao razlikovati Kinu od Arizone. A to je vrlo korisno, ako čovjek noću zaluta.

Tako sam, tokom života, dolazio u dodir sa mnoštvom ozbiljnih ljudi. Dugo sam živio sa odraslima. Vidio sam ih sasvim izbliza. A to nije znatno popravljalo moje mišljenje o njima.

Kad bih susreo nekog od odraslih ko mi se činio nešto pametnijim, isprobavao sam ga sa crtežom broj 1 koji sam uvijek čuvao. Htio sam znati da li će to lice pokazati razumijevanje. Ali bi odgovor uvijek bio: "To je šešir." Tada ja ne bih govorio ni o udavu, ni o prašumama, ni o zvijezdama. Približio bih mu se. Pričao bih o bridžu, golfu, politici, kravatama. I odraslom licu bilo bi vrlo drago što je upoznalo jednog tako razboritog čovjeka.

II

Živio sam tako sâm, bez ikoga s kim bih mogao istinski porazgovarati, sve do kvara u pustinji Sahari, prije šest godina. Nešto se bilo pokvarilo u mom motoru. I, kako sa mnom nije bilo ni mehaničara ni putnika, ja sam se spremao da sam popravim ovaj teški kvar. Bilo je to za mene pitanje života i smrti. Imao sam pitke vode jedva za osam dana.

Prve noći zaspim ja tako na pijesku, hiljadu milja daleko od svakog nastanjenog mjesta. Bio sam usamljeniji nego brodolomac na splavu nasred okeana. Možete zamisliti moje iznenađenje kad me, u praskozorje, probudu neki čudan sitan glas. Govorio je:

- Molim vas... Nacrtaj mi ovcu!

- Šta?

- Nacrtaj mi ovcu!

Skočio sam na noge kao gromom ošanut. Dobro sam protrljao oči. Dobro sam pogledao. I vidio sam nekog mališana, sasvim neobičnog kako me ozbiljno promatra. Evo njegovog najljepšeg portreta, koji sam kasnije napravio.

Ali, naravno, moj crtež je nesravnjivo manje lijep od modela. To nije moja greška. Odrasli su me u šestoj godini odvratili od slikarstva i ja sam naučio crtati udave samo iznutra i izvana.

Posmatrao sam, dakle, tu pojavu očima izbuljenim od čuđenja. Ne zaboravite da sam se nalazio na hiljadu milja od ma koje nastanjene oblasti. A izgledalo je da moj mališan nije ni zalutao, niti bio mrtav umoran, ni mrtav gladan, ni žedan, ni prestrašen. On nimalo nije ličio na dijete izgubljeno usred pustinje, hiljadu milja daleko od svake nastanjene oblasti. Kad sam uspio progovoriti, rekoh:

- Ali... Šta radiš ti ovdje?

I on mi onda ponovi, sasvim polahko, kao da se radilo o vrlo ozbiljnoj stvari:

- Molim vas... nacrtaj mi ovcu!

Kad se čovjek nađe pred ovako čudnom tajnom, ne usuđuje se ne poslušati. I kako god to nevjеровatno izgledalo na hiljadu milja od svakog nastanjenog mjesta i u smrtnoj opasnosti, izvadio sam iz džepa list papira i naliv-pero. Ali tad se sjetih da sam ja izučavao najviše geografiju, istoriju, račun i gramatiku, i rekoh mališanu (pomalo zlovoljno) da ne znam crtati. On mi odgovori:

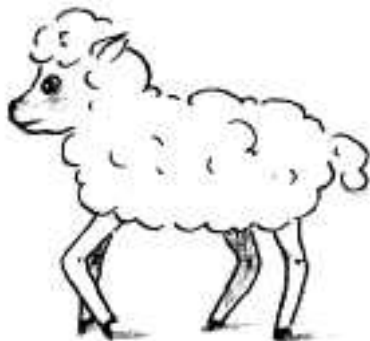
- Ne mari. Nacrtaj mi ovcu!

Kako nikad nisam crtao ovcu, nacrtam za njega, jedan od ona dva crteža koje sam znao

crtati. I to crtež iznutra. I bio sam zaprepašćen kad je mališan odgovorio:

- Ne! Ne! Neću ja slona u udavu. Udav, to je vrlo opasno, a slon je ogroman. U mene nema mnogo mjesta. Treba mi ovca. Nacrtaj mi ovcu!

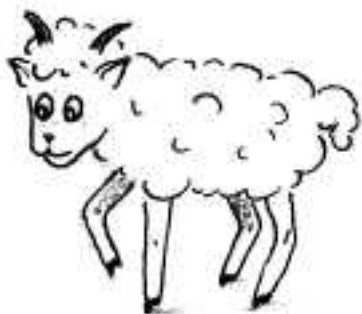
I ja nacrtah.

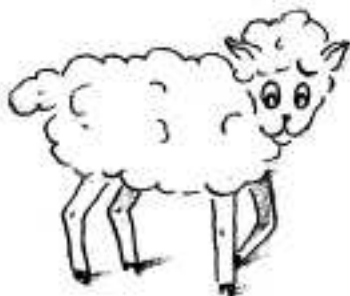
Pošto je pažljivo pogledao:

- Ne! Ova je već sasvim bolesna. Nacrtaj drugu!

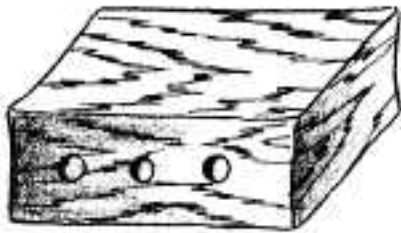
Nacrtah drugu.

Moj prijatelj se ljubazno nasmiješi, pa će samilosno: - Vidite i sami, to nije ovca, to je ovan, ima rogove... Ja, dakle, ponovo nacrtam:

Ali i ovaj crtež, kao i prethodni, bi odbijen: - Ova je prestara. Hoću ovcu koja će dugo živjeti. Onda ja, izgubivši strpljenje, jer sam se žurio da počnem sa rasklapanjem motora, naškrabam ovaj crtež:

I dobacim:

- Ovo je sanduk. Tvoja ovca je unutra.

Ali, jako sam se začudio kad sam vidio kako je zasijalo lice mog malog suca:

- Upravo to sam želio. Misliš li da ovoj ovci treba mnogo trave?

- Zašto?

- Jer je u mene sve tako malehno.

- To će sigurno biti dovoljno. Dao sam ti sasvim malu ovcu.

On se nagnuo nad crtežom:

- Nije ona baš tako malehna... Gle! Zaspala je!

I tako sam upoznao malog princa.

III

Dugo mi je trebalo dok sam razumio odakle dolazi. Mali princ, koji mi je postavljao mnoga pitanja, izgledao je kao da nikada ne čuje moja. Sve su mi, malo-pomalo, otkrile riječi izgovorene slučajno. Tako, kad on prvi put primijeti moj avion (neću crtati svoj avion, to je suviše težak crtež za mene), upita me:

- Kakva je to stvar?

- To nije stvar. To leti. To je avion. To je moj avion.

Bio sam ponosan što sam mu mogao objasniti da letim.

A on uz viknu:

- Kako? Ti si pao s neba!

- Da - rekoh ja skromno.

- Ah, kako je to čudno...

I mali princ se vrlo slatko nasmija, što me jako naljuti. Jer hoću da se moje nezgode shvate ozbiljno. On doda:

- Dakle, i ti dolaziš s neba. S koje planete?

Začas mi se ukaza tračak svjetla u njegovoj tajni, pa brzo zapitah:

- Ti, dakle, dolaziš s neke druge planete?

Ali mi on ne odgovori. Mahao je polagahno glavom, ne dižući oka s aviona:

- Naravno, s ovim nisi mogao doći izdaleka...

I on se zadubi u sanjarenje, što je dugo trajalo. Zatim, izvadiвши svoju ovcu iz džepa, stade zamišljeno posmatrati svoje blago.

Možete misliti koliko je u meni radoznalosti pobudilo to što mi je upola priznao o "drugim planetama". Upinjao sam se dakle, da saznam više:

- Odakle si ti, mali moj prijatelju? Gdje je to "u mene"? Gdje ćeš odnijeti moju ovcu?

Malo je, zamišljen, začuao, pa mi odgovori:

- Dobro je, sanduk će joj služiti noću kao kućica.

- Svakako. Ako budeš dobar, dat ću ti i konopac da je danju možeš privezati. I kočić.

Izgleda da je moj prijedlog začudio malog princa.

- Privezati? Čudne li namjere!

- Ali, ako je ne privežeš, otići će nekud, izgubit će se... A moj prijatelj ponovo prasnu u smijeh.

- Kud bi ona išla!

- Bilo kud. Pravo, kud je noge nose... Na to mali princ ozbiljno primijeti:

- Ne mari, u mene je tako sve malehno. I, možda nešto snuždeno, doda:

- Idući pravo, ne možeš daleko otići...

IV

Tako ja saznah drugu vrlo važnu stvar: njegova planeta je jedva nešto veća od jedne kuće!

To me nije mnogo začudilo. Znao sam dobro da pored velikih planeta kao što su Zemlja, Jupiter, Mars, Venera, kojima su data imena, ima stotine drugih koje su ponekad tako male da se teškom mukom vide kroz teleskop. Kad neki astronom otkrije neku od njih, on joj namjesto imena odredi broj. Nazove je, na primjer, asteroid 3251.

Imam ozbiljnih razloga da vjerujem kako je asteroid B612 planeta sa koje je došao mali princ. Jedan turski astronom vidio je taj asteroid 1909. godine, i to svega jedan jedini put.

I onda je na Međunarodnom austronomskom kongresu naveliko prikazao svoje otkriće. Ali mu niko nije vjerovao zbog odjeće koju je nosio. Takvi su odrasli.

Za slavu asteroida B612 sreća je bila što je jedan turski diktator pod prijetnjom smrtnom kaznom, nametnuo svome narodu da se nosi evropski. Onda je astronom, u vrlo otmjenom odijelu, ponovio svoj prikaz, 1920. godine. Ovoga puta, svi su njegovo mišljenje prihvatili.

Ispričao sam vam te pojedinosti o asteroidu B612 i povjerio njegov broj, samo zbog odraslih. Odrasli vole brojke. Kad im pričate o nekom novom prijatelju, nikad vas ne pitaju za najbitnije. Nikad vam ne kažu: "Kakav mu je glas? Koje igre voli? Skuplja li leptire?" Nego vas pitaju: "Koliko je star? Koliko ima braće? Koliko je težak? Koliko zarađuje njegov otac?" I tek tada misle da ga poznaju. Ako odraslima kažete: "Vidio sam divnu kuću od crvenkaste cigle, sa geranijumom na prozorima i golubovima na krovu...", oni nisu u stanju da zamisle tu kuću. Treba im reći: "Vidio sam kuću koja vrijedi sto hiljada franaka." Onda oni uzvikuju: "Kako je lijepa!"

Vi im, tako, kažete: "Dokaz da je mali princ postojao je to što je bio prekrasan, što se smijao i što je želio ovcu. A kad neko želi ovcu, to je dokaz da postoji." Oni će slegnuti

ramenima i smatrati vas djetetom! Ali, ako im kažete: "Planeta s koje je došao je asteroid B612" - bit će uvjereni i ostavit će vas na miru. Takvi su oni. Ne treba im zamjeriti. Djeca treba da pokazuju razumijevanje za odrasle.

Ali, naravno, mi, koji poznajemo život, baš nas briga za brojeve! Volio bih da sam počeo ovu priču poput bajki. Volio bih da sam rekao:

"Bio jednom jedan mali princ, stanovao je na planeti jedva većoj od njega samoga i želio je da ima prijatelja..." Ovo bi zvučalo mnogo istinitije za one koji poznaju život.

Jer, ja ne želim da se moja knjiga čita površno. Toliko je tuge u meni kad pričam ove uspomene! Već šest godina je prošlo kako je moj prijatelj otišao sa svojom ovcom. Nastojim ga opisati samo zato da ga ne zaboravim. Žalosno je zaboraviti prijatelja. Nema svako prijatelja. Mogu postati kao odrasli, koji se zanimaju samo za brojke. Zato sam i kupio kutiju bojica i olovaka. U mojim godinama, teško je ponovo se latiti crtanja, kad sam to odbacio poslije pokušaja sa crtežima udava iznutra i izvana, i to u šestoj godini! Pokušat ću, naravno, da moji crteži budu što sličniji modelima. Ali nisam sasvim siguran da ću uspjeti. Neki crtež je dobar, drugi ne valja. Varam se također u pogledu veličine. Čas je mali princ suviše velik. Čas, opet, premalen. Kolebam se, isto tako, u pogledu boje njegovog odijela. Tako, pokušavam kako najbolje znam. Pogriješit ću i u važnijim pojedinostima. Ali to mi treba oprostiti. Moj prijatelj nije nikada davao objašnjenja. Vjerovao je, možda, da mu ličim. Ali ja, nažalost, ne vidim ovcu kroz sanduk. Ja sam, možda, pomalo kao i odrasli. Mora da sam ostario.

V

Svaki dan sam saznavao ponešto o planeti, o odlasku, o putovanju. Sve je dolazilo polahko, uz slučajne primjedbe. Tako sam treći dan saznao za dramu sa baobabima.

I ovog puta je to bilo zahvaljujući ovci, jer me mali princ odjednom upita, kao da ga je neka teška sumnja obuzela:

- Je li istina da ovce brste grmlje?

- Da. Istina je.

- Eh, baš mi je drago!

Nisam razumio zašto je njemu bilo toliko važno da ovce brste grmlje. Ali, mali princ produži:

- Znači brstit će i baobabe?

Objasnih malom princu da baobabi nisu grmlje, nego drveće veliko kao crkve, i da, čak ako povede sa sobom čitavo krdo slonova, ni to krdo ne bi stalo u kraj niti jednom jedinom baobabu.

Zamišljajući krdo slonova, mali princ stade da se smije.

- Trebalo bi ih staviti jednog na drugog... Ali zatim mudro primijeti:

- Prije nego što počnu rasti, baobabi su mali.

- Tačno je. A zašto hoćeš da tvoja ovca jede male baobabe?

On mi odgovori: "Pa, zaboga!" Kao da se radilo o nečem očiglednom. Morao sam se naprezati da bih shvatio tu zagonetku.

A, u stvari, na planeti malog princa, kao i na svim planetarna, bilo je korisnog i štetnog bilja. Znači, bilo je korisnog sjemena korisnog bilja i štetnog sjemena štetnog bilja. Ali sjeme je nevidljivo. Ono spava skriveno u zemlji sve dok nekom od njih ne duhne u glavu pa se probudi. A zatim, proteže i izvija najprije stidljivo, prema suncu prekrasnu malu, nevinu stabljiku. Ako je to stabljika rotkvice ili ruže, može se pustiti da slobodno raste koliko hoće. Ali, ako je neka zla biljka, treba je odmah iščupati, čim je prepoznamo. A bilo je strašnih sjemenki na planeti malog princa... bile su to sjemenke baobaba. Tlo planete je bilo njime zaraženo. A baobab je takav: ako ga zapustiš, nikad ga se više ne možeš osloboditi. Zauzme čitavu planetu. Isprobada je svojim korijenjem. Ako je planeta mala, a baobaba mnogo ona se rasprsne.

"To je pitanje discipline - pričao mi je kasnije mali princ. - Kad završiš jutarnje umivanje, treba brižljivo očistiti i planetu. Treba se prisiliti na redovno čupanje baobaba, čim ga počneš razlikovati od ražinog grmlja na koje mnogo liče, dok su vrlo mladi. To je vrlo dosadan, ali vrlo lahak posao."

I jednog dana on me posavjetova da se potrudim napraviti jedan lijep crtež kako bi sve to dobro utuvio u glavu našoj djeci. "Ako jednog dana budu putovali - govorio mi je on - to bi im moglo dobro poslužiti. Ponekad se može, bez nezgoda, odgoditi neki posao. Ali, ako se radi o baobabima to je uvijek prava propast. Poznavao sam jednu planetu, naseljenu lijenčinama. Zanemarili su tri grma..."

I, prema podacima malog princa, ja sam nacrtao tu planetu. Ne volim uopće da pridikujem. Ali, opasnost od baobaba je tako malo poznata, a opasnosti za onoga ko bi zalutao na neki asteroid su tako velike da ovog puta odstupam od toga. Zato kažem: "Djeco! Pazite na baobabe!" I upravo zato da bih prijatelje upozorio na opasnost koja im kao i meni, zbog neupućenosti odavno kruži nad glavom, upravo zato sam toliko radio na ovom crtežu. Ali pouka koju sam dao vrijedi truda. Možda ćete me pitati: zašto u ovoj knjizi nema i

drugih crteža ogromnih kao što je crtež baobaba? Odgovor je jednostavan: pokušao sam, ali uspio nisam. Kad sam crtao baobabe, znao sam dobro da je to hitno.

VI

Ah, mali prinče, malo-pomalo, razumio sam i tvoj mali, turobni život. Nježni zalasci sunca su dugo bili tvoja jedina razonoda. Tu novu pojedinost saznadoh četvrtog dana ujutro, kad mi ti reče:

- Volim sunčeve zalaske. Hajdemo da vidimo zalazak sunca...
- Ali treba čekati...
- Čekati, šta?
- Čekati dok sunce zađe.

Prvo si izgledao začuđen, a zatim si se sam sebi smijao, da bi meni rekao:

- Ja stalno mislim da sam kod kuće!

Zaista, kad je u Sjedinjenim Državama podne, svako zna da tada sunce zalazi u Francuskoj. Samo kad bi se za jednu minutu moglo otići u Francusku, čovjek bi mogao prisustvovati zalasku sunca. Nažalost, Francuska je suviše udaljena. Ali, na tvojoj tako maloj planeti, dovoljno ti je bilo da premjestiš stolicu za nekoliko koraka. I ti si posmatrao sumrak

kad god si htio...

- Jednog dana vidio sam četrdeset i tri zalaska sunca! - Malo kasnije nadoveza:
- Znaš, kad je čovjek tužan, onda voli zalazak sunca.
- I toga dana, kad si četrdeset i tri puta vidio zalazak sunca, bio si toliko tužan? - Ali, mali princ ne odgovori.

VII

Sve zahvaljujući ovci, petog dana sam otkrio tajnu života malog princa. Kao da je to bio plod dugo rješavanog problema u miru, tako me je naglo i bez uvoda zapitao:

- Ako ovca jede grmlje, onda jede i cvijeće?
- Ovca jede sve što stigne.
- Čak i bodljikavo cvijeće.
- Da. Čak i bodljikavo cvijeće.
- Pa, čemu onda služe bodlje?

Nisam znao. Upravo tada sam bio vrlo zaposlen. Pokušavao sam odvrnuti jedan suviše stegnuti zavrtanj na motoru. Bio sam jako zabrinut, jer mi se kvar na motoru činio vrlo ozbiljnim, a kako je pitke vode ponestajalo, plašio sam se najgoreg.

- Čemu služe bodlje?

Kad bi postavio neko pitanje, mali princ nije od njega odustajao. Moj zavrtanj me ljutio, pa sam odgovorio šta bilo:

- Bodlje ne služe ničemu, to je čista zloba cvijeća.
- Oh!

Ali poslije kratke šutnje, on mi dobaci, pomalo zlobno:

- Ne vjerujem ti! Cvijeće je slabo! Ono je naivno. Ono se štiti kako zna. Vjeruje da je strašno sa svojim bodljikama...

Ne odgovorih ništa. Sam sebi sam tog časa govorio: "Ako se ovaj zavrtanj bude još opirao, izbit ću ga udarcem čekića." Mali princ me ponovo prekinuo u razmišljanju:

- Dakle, ti vjeruješ da cvijeće...

- Ma ne! Ništa ja ne vjerujem! Odgovorio sam šta bilo. Ja se, vidiš, bavim ozbiljnim stvarima.

Pogledao me je zaprepašteno:

- Ozbiljnim stvarima!?

Vidio me je kako sa čekićem u ruci i prstiju crnih od masti stojim nagnut nad predmet koji mu se činio vrlo ružan.

- Govoriš kao odrasli!

To me je malo posramilo. Ali on nastavi bez milosti:

- Ti sve brkaš... sve miješaš!

On je zaista bio vrlo ljut. Tresao je na vjetru svojim zlatnom kosom.

- Znam planetu na kojoj živi jedan crvenkast gospodin. Nikad nije pomirisao nijedan cvijet. Nikad nije gledao nijednu zvijezdu. Nikad nikoga nije volio. Osim računa, ničim se nije nikada bavio. I on, kao i ti, po čitav dan ponavlja: "Ja sam ozbiljan čovjek. Ja sam ozbiljan čovjek", sav naduven od gordosti. Ali to nije čovjek, to je pečurka!

- Šta?

- Pečurka!

Mali princ je bio blijed ob bijesa.

- Već milionima godina cvijeće stvara bodlje. Milioni godina su prošli, a ovce ipak jedu cvijeće. Zar nije ozbiljno pitati se zašto se ono toliko muči da napravi bodlje koje ničemu ne služe? Zar nije važan rat između ovaca i cvijeća? Zar to nije važno i ozbiljnije od računa jednog debelog, crvenkastog gospodina? I ako ja poznajem jedan cvijet, jedinstven na svijetu, koji nigdje ne postoji, osim na mojoj planeti, i koji neka ovčica može, jednog jutra, tek tako, najednom uništiti, i ne znajući šta radi, e, to nije važno!

Zacrvenivši se, nastavi:

- Ako neko voli jedan cvijet, koji postoji samo u jednom primjerku među milionima i milionima zvijezda - to je dovoljno da bude sretan kad pogleda zvijezde. Tad će reći u sebi: "Moj cvijet je negdje tamo"... Ali, ako ovca pojede cvijet, za njega će to biti isto kao da su mu se odjednom sve zvijezde ugasile. Zar to nije važno?!

Nije bio u stanju da kaže išta drugo. Odjednom je počeo jecati. Noć se već bila spustila. Ostavio sam svoje alatke. Nije mi bilo stalo ni do čekića, ni do zavrtnja, ni do žedi niti do smrti. Na jednoj zvijezdi, na jednoj planeti, mojoj Zemlji, bio je jedan mali princ koga je trebalo utješiti! Uzeo sam ga u naručje. Njihao sam ga. Govorio sam mu:

- Cvijet koji ti voliš nije u opasnosti. Ja ću tvojoj ovci nacrtati brnjicu... Nacrtat ću oklop za tvoj cvijet!... Ja... - Nisam znao šta dalje da kažem. Osjećao sam se vrlo nespretnim. Nisam znao kako da mu priđem, kako da mu se pridružim... Toliko je tajnovita ta zemlja suza.

VIII

Ubrzo sam bolje upoznao taj cvijet. Na planeti malog princa bilo je uvijek vrlo jednostavnih cvjetova, samo sa jednim redom kruničnih listova, koji nisu uopšte zauzimali mjesta, niti su ikome smetali. Pojavili bi se jednog jutra u travi i ugasili uvečer. Ali taj cvijet je nikao jednog dana iz sjemenke koja je došla Bog zna otkud, i mali princ je brižno nadzirao stabljiku koja nije bila slična drugima. Moglo je to biti neka nova vrsta baobaba. Ali je stabljika uskoro prestala rasti i počeo se cvijet nazirati. Mali princ, koji je pratio nastanak ogromnog pupoljka, osjećao je da će odatle izaći neko čudo, ali cvijet, u zaklonu svoje zelene sobe, nikako da završi svoje uljepšavanje. Brižno je birao boje, oblačio se lagahno i dotjerivao, jednu po jednu, svoje latice. Nije htio izaći zgužvan kao mak. Htio je da se pojavi u punom sjaju svoje ljepote. Eh, da! Bio je gizdav! Danima i danima, dakle,

trajalo je to tajno dotjerivanje! I eto, jednog jutra, upravo u času kad se sunce rađalo, pojavi se cvijet.

I on, koji se sa toliko brižljivosti pripremao, reče zijevajući:

- Ah, tek sam se probudio.... Oprostite... Još sam sasvim razbarušen...

Mali princ nije mogao suzdržati svoje divljenje:

- Kako si lijep!

- Zar ne - nježno odgovori cvijet. - I rodio sam se u isti čas kad i sunce...

Odmah je mali princ shvatio da cvijet nije baš skroman, ali - bio je tako dirljiv.

- Čini mi se da je vrijeme doručku - dodade cvijet ubrzo. - Hoćete li biti tako dobri da mislite malo i na mene...

I mali princ, sav zbunjen, uzima kanticu svježe vode i poslužuje cvijet. Ubrzo cvijet počeo zabrinjavati malog princa svojom razdražljivom taštinom. Jednog dana, na primjer, govoreći o svoje četiri bodljike, reče on malom princu:

- Nek' tigrovi samo dođu sa svojim kandžama!

- Nema tigrova na mojoj planeti - primijeti mali princ - a tigrovi i ne jedu bilje.

- Ja nisam bilje - tiho odgovori cvijet.

- Oprostite mi...

- Ja se uopšte ne plašim tigrova, ali strašno mrzim promahu. Nemaš li možda neki paravan?

"Strašno mrzim promahu... to baš nije dobro za biljku - pomisli mali princ. - Ovaj cvijet nije nimalo jednostavan..."

- Stavit ćete me pod stakleno zvono uveče. Vrlo je hladno ovdje kod vas. Smještaj je nezgodan. Tamo, odakle dolazim...

Ali tu se sam prekinu. Došao je u obliku zrna. Nije mogao ništa saznati o drugim svjetovima. Ponižen što je dozvolio da bude uhvaćen u tako naivnoj laži, cvijet se dva-tri puta nakašlja, da ne bi ostao dužan malom princu.

- A paravan?

- Baš sam htio da ga potražim, ali vi ste mi pričali!

A cvijet tada pojača kašalj kako bi ipak izazvao grižu savjesti kod malog princa.

I tako mali princ pored najbolje volje i ljubavi, brzo posumnja u cvijet. Uzimao je za ozbiljno sasvim beznačajne riječi i postao vrlo nesretan.

- Nisam ga trebao slušati - povjeri mi se on jednog dana - nikad ne treba slušati cvjetove. Treba ih gledati i mirisati. Od mog cvijeta je mirisala čitava planeta, ali se nisam znao radovati tome. Priča o kandžama, koja me toliko razdražila, trebalo je da me raznježi...

I još mi povjeri:

- U ono doba mi to nije bilo moguće razumjeti. O njemu sam trebao suditi prema njegovim djelima, a ne prema riječima. On mi je pružio svoj miris i svoj sjaj. Nisam nikako trebao bježati. Iza njegovih jadnih lukavstava trebalo je da osjetim njegovu nježnost. Cvjetovi su tako protivrječni. Ali, bio sam isuviše mlad da bih ga znao voljeti.

IX

Vjerujem da je za svoj bijeg iskoristio selidbu divljih ptica. Onog jutra kad je pošao, dobro je uredio svoju planetu. Brižljivo je očistio žive vulkanske kraterne. On je imao dva živa vulkana. A oni su tako pogodni za podgrijavanje doručka! Imao je i jedan ugašeni vulkan. Ali, kako je i sam govorio: "Ko ga zna!" te podjednako očisti i ugašeni vulkan. Ako su dobro očišćeni, vulkani gore polahko i ujednačeno, bez erupcije. Vulkanske erupcije su kao zapaljeni dimnjaci. Naravno, na našoj zemlji, mi smo suviše mali da bismo čistili vulkane. Zato nam oni i pričinjavaju tolike nezgode.

Mali princ je također iščupao, pomalo tužno, posljednje izdanke baobaba. Vjerovao je da se nikada više neće vratiti. Ali svi ti kućni poslovi su mu se činili tako lagahni i prijatni tog jutra. I kad je posljednji put zalio cvijet i spremio se da ga stavi u zaklon, pod stakleno zvono, došlo mu je da zaplače:

- Zbogom - reče on cvijetu. Ali cvijet ne odgovori.

- Zbogom - ponovi mali princ.

Cvijet se nakašlja. Ali to nije bilo zbog nazeba.

- Bio sam glup - reče on na kraju. - Oprosti mi. Nastoj da budeš sretan.

Mali princ je bio začuđen što nije dobio nikakvog prigovora. Stajao je sav zbunjen, sa staklenim zvonom u rukama. Nije shvatao ovu mirnu nježnost.

- Pa da, ja te volim - reče cvijet. - Ti ništa o tome nisi znao, a to je moja greška. To nije važno. Ali ti si bio isto toliko glup koliko i ja. Gledaj da budeš sretan... Ostavi to stakleno zvono. Ne treba mi više.

- Ali vjetar...

- Nisam ja baš toliko nazebao... Svjež noćni vazduh će mi prijati. Ja sam cvijet.

- Ali životinje...

- Treba da izdržim dvije-tri gusjenice ako želim upoznati leptire. Kažu da su leptiri divni. Ako ne oni, ko bi me drugi posjetio? Ti ćeš biti daleko. Što se tiče velikih životinja, njih se ne bojim. Imam ja svoje kandže.

I naivno pokaza svoje četiri bodlje. A zatim doda:

- Ne skanuj se toliko, to me razdražuje. Odlučio si da odeš. Pa idi!

Jer cvijet nije htio da ga mali princ vidi kako plače. Bio je to ponosan cvijet...

X

On se nalazio u oblasti asteroida 325,326,327,328,329 i 330. Počeo je, dakle, da ih obilazi, kako bi našao neko zanimanje i nešto naučio.

Na prvom od tih planeta stanovao je jedan kralj. Obučen u grimiz i hermelin, kralj je stolovao na vrlo jednostavnom ali veličanstvenom prijestolu.

- Ah, evo jednog podanika! - uzviknu kralj kad vidje malog princa.

A mali princ se zapita:

- Kako me može prepoznati kad me nikad vidio nije? Nije znao da je svijet vrlo pojednostavljen za kraljeve.

Svi ljudi su njihovi podanici.

- Približi se, da te bolje vidim - reče mu kralj, sav ponosan što je nekome kralj.

Mali princ pogleda oko sebe gdje da sjedne, ali je sva planeta bila prekrivena sjajnim krznenim ogrtačem. Ostade, dakle, stojeći, a kako je bio umoran, zijevnu:

- Zijevati u prisustvu jednog kralja protivno je etikeciji - reče mu monarh. - To ti zabranjujem!

- Ne mogu se savladati - odgovori mali princ, sav zbunjen. - Dugo sam putovao, a spavao nisam...

- Ako je tako - reče mu kralj - onda ti naređujem da zijevaš. Već godinama nisam vidio nikoga da zijeva. Zijevanje je za mene rijetkost. Hajde, zijevaj još. To je zapovijed.

- Tome zbunjuje... ne mogu više... - reče mali princ, pocrvenivši.

- Hm, hm, - odgovori kralj. - Onda, naređujem da čas zijevaš, čas...

Zaplitao je jezikom, izgledao je uvrijeđen. Jer kralj je držao, prije svega, do toga da se njegova vlast poštuje. Nije trpio neposlušnost. Bio je to apsolutni monarh. Ali, kako je bio jako dobar, davao je razumna naređenja.

- Kad bih - tako je često govorio - zapovijedio jednom generalu da se pretvori u morsku pticu i kad general ne bi poslušao, to ne bi bila generalova greška. To bi bila moja greška.

- Mogu li sjesti? - stidljivo upita mali princ.

- Zapovijedam ti da sjedneš! - odgovori mu kralj, dostojanstveno pomaknuvši skut svoga hermelinskog ogrtača.

Ali, mali princ se čudio. Planeta je bila sićušna. Nad čime je onda vladao kralj?

- Gospodaru, - reče on - izvinite što vas pitam...

- Zapovijedam ti da me pitaš! - požuri da kaže kralj.

- Gospodaru, nad čime vi vladate?

- Nad svim - odgovori kralj sa najvećom jednostavnošću.

- Nad svim?

Diskretnim pokretom kralj pokaza svoju planetu, druge planete i zvijezde.

- Nad svim tim? - upita mali princ.

- Nad svim tim! - odgovori kralj.

Nije on bio samo apsolutni monarh, nego i svemirski monarh.

- I zvijezde vas slušaju?

- Naravno - reče kralj. - Odmah me poslušaju. Ne trpim neposlušnost.

Takva moć zadivi malog princa. Kad bi nešto on imao takvu moć, mogao bi vidjeti ne četrdeset i četiri, nego šezdeset i dva, pa čak i stotinu, pa čak i dvije stotine zalazaka sunca u istom danu, i da ne pomakne svoju stolicu! I kako se pomalo rastužio zbog sjećanja na svoju malu napuštenu planetu, ohrabri se da zatraži od kralja jednu milost:

- Htio bih da vidim jedan sunčev zalazak... Uovoljite mi... Zapovijedite suncu da zađe...

- Kad bih ja jednom generalu zapovijedio da leti od cvijeta do cvijeta kao leptir, ili da napiše tragediju, ili da se pretvori u morsku pticu, i ako taj general ne bi izvršio dobivenu zapovijed, ko bi od nas dvojice bio kriv, ja ili on?

- Vi - čvrsto odgovori mali princ.

- Tačno. Od svakog treba tražiti onoliko koliko može dati - prihvati kralj. - Vlast počiva, prije svega, na razumu. Ako ti svom narodu narediš da se baci u more, on će podići revoluciju. Ja imam pravo zahtijevati poslušnost zbog toga što su moje naredbe razumne.

- A šta je s mojim zalaskom sunca? - podsjeti mali princ, koji nije nikad zaboravljao svoja već postavljena pitanja.

- Tvoj zalazak sunca - vidjećeš ga. Ja ću ga zahtijevati, ali prema mojoj vladalačkoj mudrosti, čekat ću da uslovi budu povoljni.

- A kad će to biti? - zapita mali princ.

- Hm, hm - kralj mu odgovori, pošto je prvo pogledao jedan debeo kalendar. - Hm, hm... to će biti oko... oko... bit će to oko sedam i četrdeset. Vidjet ćeš kako se moje naredbe dobro slušaju.

Mali princ zijevnu, žalio je za propalim sunčevim zalaskom. A zatim, kako se pomalo dosađivao, reče kralju:

- Nemam više šta da radim ovdje veličanstvo. Odoh ja!

- Ne odlazi - odgovori kralj koji je bio ponosan što ima jednog podanika. - Ne odlazi, imenujem te za ministra!

- Ministra... čega?

- Ministra... pravde!

- Ali, kome, ću suditi?

- Ne zna se - reče mu kralj. - Nisam još obišao svoje kraljevstvo. Vrlo sam star, za kočiju nema prostora, a pješaćenje me zamara.

- Oh! Ali ja sam već vidio - reče mali princ, nagnuvši se baci pogled i na drugu stranu

planete. - Ni tamo nema nikoga...

- Onda ćeš suditi samome sebi - odgovori mu kralj. - To je najteže. Mnogo je teže suditi sebi nego drugome. Ako uspiješ dobro suditi sebi, onda si ti pravi mudrac.

- Ja. Ja mogu - reče mali princ - sebi suditi bilo gdje. Nije mi za to potrebno da budem ovdje.

- Hm, hm, - opet će kralj - čini mi se da negdje na mojoj planeti ima jedan stari pacov. Čujem ga noću. Mogao bi njemu suditi. Osudit ćeš ga na smrt s vremena na vrijeme. Tako će njegov život zavisiti od tvoje pravde. Ali ćeš ga i pomilovati svaki put kako bi ga sačuvao. Nema nego jedan.

- Ne volim, - odgovori mali princ - ne volim osuđivati na smrt, a sve mi se čini i da ću otići odavde.

- Ne - reče kralj.

Ali mali princ, koji je završio svoje pripreme, nije htio da čuje starog monarha:

- Ako Vaše veličanstvo želi da u potpunosti bude poslušano, onda bi moglo da mi da jedno razumno naređenje. Na primjer, da otputujem u roku od jedne minute. Čini mi se da su se uslovi stekli...

Pošto kralj više ne progovori, mali princ oklijevaše nekoliko trenutaka, zatim uzdahnu i - krenu.

- Imenujem te za ambasadora - žurno mu do viknu kralj. Izgledao je veoma važan.

- Odrasli su zaista čudni - reče usput u sebi mali princ.

XI

Na drugoj planeti je živio jedan hvalisavac.

- Ah, ah, evo jednog obožavaoca u posjetu! - uzviknu izdaleka hvalisavac čim je ugledao malog princa.

Jer, za hvalisavca svi drugi ljudi su njegovi obožavaoci.

- Dobar dan - reče mali princ. - Imate čudnovat šešir.

- To je radi pozdrava - odgovori mu hvalisavac. - To je za pozdrav kad mi kliču. Na nesreću, nikad niko ne prolazi ovuda.

- Zbilja? - reče mali princ koji nije ništa razumio.

- Pljesni rukama - reče mu hvalisavac.

Mali princ zapljeska. Hvalisavac skromno otpozdravi, skidajući šešir.

- Ovo je zabavnije od posjete kralju - reče u sebi mali princ.

I ponovo zapljeska rukama. A hvalisavac ponovo otpozdravi podižući šešir.

Poslije pet minuta, mali princ se umorio jednoličnošću igre:

- A šta treba uraditi pa da šešir padne? - upita on. Ali ga hvalisavac nije čuo. Oni čuju samo hvale.

- Da li mi se zaista mnogo diviš? - upita on malog princa.

- Šta znači to diviti se?
 - To znači smatrati me najljepšim, najljepše odjevenim, najbogatijim i najinteligentnijim čovjekom planete.
 - Ali ti si sam na planeti!
 - Učini mi to zadovoljstvo. Divi mi se ipak!
 - Divim ti se, - reče mali princ, sliježući malo ramenima - ali zašto ti to treba?
- I mali princ krenu.
- Čudni li su ovi odrasli - jednostavno reče usput u sebi mali princ.

XII

Na sljedećoj planeti živio je jedan pijanica. Posjeta je bila vrlo kratka, ali je jako rastužila malog princa.

- Šta radiš ti ovdje? - upita on pijanicu, koga je našao kako šutke sjedi pored zbirke praznih boca i zbirke punih boca.
- Pijem - odgovori pijanica s mračnim izrazom na licu.
- Zašto piješ? - upita mali princ.
- Da zaboravim - odgovori pijanica.
- Šta da zaboraviš? - priupita mali princ koji ga je već sažaljevao.
- Da zaboravim da me je stid - priznade pijanica obarajući glavu.
- Stid, čega? - interesovao se mali princ, želeći da mu pomogne.
- Što pijem! - završi pijanica i ponovo utone u tišinu. I mali princ ode zbunjen.
- Odrasli su zaista vrlo, vrlo čudni - govorio je on putem u sebi.

XIII

Četvrta planeta je pripadala jednom poslovnom čovjeku - biznismenu. Taj čovjek je bio tako zauzet, da čak ni glavu nije podigao kad je došao mali princ.

- Dobar dan - reče ovaj. - Vaša cigareta se ugasila.
- Tri i dva su pet. Pet i sedam su dvanaest. Dvanaest i tri su petnaest. Dobar dan. Petnaest i sedam su dvadeset i dva. Dvadeset i dva i šest su dvadeset i osam. Nemam vremena da je ponovo zapalim. Dvadeset šest i pet su trideset i jedan. Uh! Znači to čini pet stotina i jedan milion šest stotina dvadeset dvije hiljade sedam stotina trideset i jedan.
- Pet stotina miliona... čega?
- Ha? Još si tu? Pet stotina miliona... ne znam više čega... Toliko imam posla! Ja sam ozbiljan, ne bavim se glupostima. Dva i pet su sedam.
- Pet stotina i jedan milion... čega? - ponovi mali princ, koji nikad nije odustajao od pitanja koje bi već jednom postavio.

Biznismen podiže glavu:

- Već pedeset i četiri godine stanujem na ovoj planeti, a svega tri puta sam bio ometan. Prvi put bilo je to prije dvadeset dvije godine, kad je pao jedan gundelj, Bog zna otkud. Pravio je tako strašnu buku, da sam napravio četiri greške u zbrajanju. Drugi put bilo je prije jedanaest godina, kad sam obolio od reume. Nedostaje mi vježba. Nemam vremena za dangubljenje. Ja sam ozbiljan. Treći put - eto! Rekoh, dakle, pet stotina i jedan milion...

- Milion... čega...?

Biznismen je shvatio da nema nade da će ga ostaviti na miru:

- Milion onih malih stvarčica koje se ponekad vide na nebu.

- Muha?

- To ne, nego onih malih stvarčica što sijaju!

- Pčela?

- Ne! Male zlataste stvari koje neradnike tjeraju u sanjarenje. Ali ja sam ozbiljan! Nemam vremena za sanjarenje.

- Ah! Zvijezde?

- Upravo to. Zvijezde.

- I šta ti radiš sa tih pet stotina miliona zvijezda?

- Pet stotina i jedan milion šest stotina dvadeset i dvije hiljade sedam stotina trideset i jedna. Jer ja sam ozbiljan, ja sam tačan.

- Šta radiš sa tim zvijezdama?

- Šta s njima radim?

- Da.

- Ništa. Posjedujem ih.

- Posjeduješ zvijezde?

- Da.

- Ali ja sam već vidio jednog kralja koji...

- Kraljevi ne posjeduju. Oni "vladaju" nad nečim. To je sasvim druga stvar.

- I čemu služi to što posjeduješ zvijezde?

- To mi služi da budem bogat.

- A čemu ti služi to što si bogat?

- Da kupim druge zvijezde, ako ih neko pronade.

- Ovaj - reče u sebi mali princ - razmišlja pomalo kao ona pijanica. Pa ipak, postavi još nekoliko pitanja:

- Kako se mogu posjedovati zvijezde?

- A čije su? - odvrati biznismen, mrzovoljno.

- Ne znam. Ničije.

- Znači, moje su. Jer ja sam se prvi toga sjetio.

- I to je dovoljno?

- Sigurno. Kad nađeš dijamant koji nije ničiji, onda je tvoj. Kad nađeš ostrvo koje nije ničije, onda je tvoje. Kad prvi imaš neku zamisao, onda dobiješ planetu! Zamisao pripada

tebi. A zvijezde pripadaju meni, pošto se niko prije mene nije sjetio da ih posjeduje.

- To je tačno - reče mali princ. I šta radiš s njima?

- Ja njima upravljam. Brojim ih i prebrojavam - reče biznismen. - Teško je to. Ali ja sam ozbiljan čovjek!

Mali princ još uvijek nije bio zadovoljan.

- Ali, ako ja imam mahramu, onda mogu da je stavim oko vrata i da je odnesem. A ako imam cvijet, mogu da uzberem svoj cvijet i da ga odnesem. Ali ti ne možeš brati zvijezde!

- Ne, ali mogu ih uložiti u banku.

- Šta znači to?

- To znači da ja na jedan mali papirić ispišem broj svojih zvijezda. I zatim taj papirić zaključam u ladicu.

- I to je sve?

- To je dovoljno!

Dosta zabavno pomisli mali princ. I prilično poetično. Ali nije vrlo ozbiljno.

Mali princ je o ozbiljnim stvarima imao mišljenje vrlo različito od mišljenja odraslih ljudi.

- Ja - reče on još - imam jedan cvijet koji zalijevam svakog dana. Posjedujem i tri vulkana koje čistim svake nedjelje. Jer, ja čistim i onaj što je ugašen. Čovjek nikad ne zna. To je korisno za moje vulkane, korisno za moj cvijet, što ih ja posjedujem. Ali ti nisi koristan zvijezdama...

Biznismen otvori usta, ali ne nađe odgovor... I mali princ ode.

- Odrasli su potpuno čudni - jednostavno u sebi govoraše usput.

XIV

Peta planeta je bila vrlo čudnovata. Bila je najmanja od svih. Jedva je bilo mjesta za jedan fenjer i za fenjerdžiju. Mali princ nije nikako uspijevaao sebi objasniti čemu služe fenjer i fenjerdžija, negdje na nebu, na jednoj planeti bez kuća, bez stanovnika. A zatim reče u sebi:

"Može lahko biti da je to nerazborit čovjek. Međutim, manje je nerazborit od kralja, od hvalisavca, od biznismena i od pijanice. Njegov posao ima bar neki smisao. Kad upali svoj fenjer, to je isto kao da se rodila jedna zvijezda. To je vrlo lijepo zanimanje. To je zaista korisno, jer je lijepo."

Kad stiže na planetu on učtivo pozdravi fenjerdžiju:

- Dobar dan. Zašto si ugasio fenjer?

- Naredba je takva - odgovori fenjerdžija. - Dobro jutro.

- Šta je to naredba?

- To je da ugasim fenjer. Dobar večer. I on ga ponovo upali.

- Ali zašto si ga opet upalio?
- Takva je naredba - odgovori fenjerdžija.
- Ne razumijem - reče mali princ.
- Nema tu šta da se razumije - reče fenjerdžija. - Naredba, je naredba. Dobro jutro. I opet ugasi svoj fenjer.

Zatim obrisa čelo crvenom, kariranom maramicom.

- Obavljam strašan posao. Nekad je to imalo smisla. Gasio sam ujutro i palio uveče. Ostatak dana sam mogao koristiti za odmor, a ostatak noći za spavanje...

- A onda se naredba promijenila?
- Nije se ona promijenila - reče fenjerdžija. - To i jeste ona muka! Planeta se iz godine u godinu okreće sve brže, a naredba ostaje nepromijenjena.
- I onda? - upita mali princ.
- I sad, kad se ona okreće jedanput u minuti, ja nemam ni časka vremena za odmor. Palim i gasim jedanput u minuti.
- Kako je to smiješno! Kod tebe dan traje svega jedan minut?
- To uopšte nije smiješno - reče fenjerdžija. - Evo već je mjesec dana kako razgovaramo.
- Mjesec dana?
- Da. Trideset minuta. Trideset dana! Dobar večer.

I on upali svoj fenjer.

Mali princ ga je posmatrao, i zavolio je tog fenjerdžiju koji je toliko bio odan svojoj naredbi. Sjetio se zalazaka sunca koje je i sam nekad pratio, pomičući stolicu. Htio je pomoći svom prijatelju:

- Znaš... poznajem ja jedno sredstvo da se odmoriš kad hoćeš...
- To hoću uvijek - reče fenjerdžija. Jer, može se biti u isto vrijeme i radin i lijen.

Mali princ nastavi:

- Tvoja planeta je tako mala da je možeš obići u tri koraka. Preostaje ti samo da koračaš dosta sporo i da tako uvijek ostaneš na suncu. Kad želiš da se odmoriš, ti samo hodaj... i dan

će trajati koliko ti se prohtije.

- To mi ne bi mnogo pomoglo - reče fenjerdžija. - Od svega u životu ja najviše volim spavanje.

- Nemaš sreće - reče mali princ.

- Nemam sreće - reče fenjerdžija. - Dobro jutro. I on ugasi svoj fenjer.

"Ovoga bi - reče u sebi mali princ nastavljajući putovanje - svi prezirali, i kralj, i hvalisavac, i pijanica, i biznismen. Pa ipak, on je jedini koji mi se ne čini smiješan. Možda zato što misli na nešto drugo, a ne na sebe."

Žalosno uzdahnu pa još reče:

- Ovaj je jedini u kome bih mogao imati prijatelja. Ali je njegova planeta zaista premalena. Nema mjesta za dvoje...

Mali princ, u svari, nije se usuđivao priznati u sebi da on žali za tom blagoslovenom planetom, naročito zbog onih hiljadu sto četrdeset zalazaka sunca u dvadeset i četiri sata.

XV

Šesta planeta je bila deset puta prostranija. Tu je živio jedan stari gospodin, koji je pisao ogromne knjige.

- Gle! Evo jednog istraživača! - viknu on kad ugleda malog princa.

Mali princ sjede za sto da malo odahne. Toliki put je već prevalio!

- Odakle si? - upita ga stari gospodin.

- Kakva je to debela knjiga? - reče mali princ. - Šta radite vi ovdje?

- Ja sam geograf - reče stari gospodin.

- A šta je to geograf?

- To je naučnik koji zna gdje se nalaze mora, rijeke, gradovi, planine i pustinje.

- To je vrlo zanimljivo - reče mali princ. - Evo najzad jednog pravog zanata! - On baci pogled oko sebe, na geografov planetu. Nikad nije vidio tako veličanstvenu planetu.

- Baš je lijepa ova vaša planeta. Ima li na njoj okeana?

- To ne mogu znati - reče geograf.

- Ah! (Mali princ je bio razočaran.) A ima li planina?

- Ne mogu znati - odgovori geograf.

- A gradova, rijeka ili pustinje?

- Ni to ne znam - reče geograf.

- Ali vi ste geograf!

- To je tačno - reče geograf - ali ja nisam istraživač. Istraživači mi sasvim nedostaju. Neće geograf brojati gradove, rijeke, planine, mora, okeane i pustinje. Geograf je suviše važan da bi lunjao. Oni ne napušta svoju radnu sobu. Ali on prima istraživače. On ih ispituje i bilježi njihove uspomene. I, ako mu se nešto od toga učini zanimljivim, onda geograf naredi da se ispita moral istraživača.

- A zašto?
- Zato što bi istraživač koji laže, izazvao katastrofu u geografskim knjigama. A isto važi i za istraživača koji previše pije.
- A zašto? - učini mali princ.
- Jer pijanice vide sve udvojeno, pa bi geograf zabilježio dvije planine tamo gdje je samo jedna.
- Poznam jednog čovjeka - reče mali princ - koji bi bio loš istraživač.
- Moguće. Znači, kad je moral istraživača dobar, onda se istražuje i njegovo otkriće.
- Na licu mjesta?
- Ne. To je teško. Ali se od istraživača traži da donese dokaze. Ako se radi na primjer, o otkriću neke velike planine, onda se od njega zahtijeva da donese veliko kamenje.
- Geograf se odjednom uzbudi.
- Pa ti dolaziš izdaleka! Ti si istraživač! Opisat ćeš mi svoju planetu!
- I geograf, pošto je otvorio svoju veliku knjigu, zašilji olovku. Priče istraživača se zapišu prvo olovkom. A da bi se zabilježile tintom, čeka se da istraživač donese dokaze.
- Dakle? - upita geograf.
- Oh, kod mene - reče mali princ - to nije naročito zanimljivo, sve je sasvim malehno. Imam tri vulkana. Dva rade, treći se ugasio. Ali, čovjek nikad ne zna!
- Ne zna - reče geograf.
- Imam i jedan cvijet.
- Ne bilježimo cvijeće - reče geograf.
- Zašto to! To je najljepše!
- Zato što je cvijeće kratkotrajno.
- Šta znači "kratkotrajno"?
- Geografija - reče geograf - to su najdragocnije knjige od svih knjiga. One nikada ne izlaze iz mode. Vrlo je rijetka stvar da neka planina promijeni mjesto. Vrlo je rijetka stvar da u nekom okeanu nestane vode. Mi pišemo vječne stvari.
- Ali ugašeni vulkani mogu ponovo oživjeti - prekide ga mali princ. - Šta znači "kratkotrajno"?
- Što su vulkani ugašeni ili ponovo oživjeli, to je nama geografima svejedno - reče geograf. - Za nas je važna planina. A ona se ne mijenja.
- Ali šta znači "kratkotrajno"? - ponovi mali princ, koji nikad nije odustajao od već jednom postavljenog pitanja.
- To znači ono čemu prijeti skori nestanak.
- Mojem cijetu prijeti skori nestanak?
- Svakako.
- "Moj cvijet je kratkotrajan - reče u sebi mali princ - a ima samo četiri bodlje da se štiti od svijeta! A ja sam ga ostavio potpuno sama kod kuće! Tada je prvi put zažalio. Ali se odmah ohrabri:
- Šta mi preporučujete da posjetim? - upita on.

- Planetu Zemlju - odgovori mu geograf. - Ona uživa dobar glas...
I mali princ ode, misleći na svoj cvijet.

XVI

Sedma planeta bila je, dakle, Zemlja.

Zemlja nije bilo kakva planeta! Ima na njoj sto jedanaest kraljeva (ne zaboravljajući, naravno, ni crnačke kraljeve), sedam hiljada geografa, devet stotina hiljada biznismena, sedam i po miliona pijanica, tri stotine jedanaest miliona hvalisavaca, znači, oko dvije milijarde odraslih ljudi.

Da bi ste imali neku predstavu o prostranosti Zemlje, reći ću vam da se na njoj na svih šest kontinenata, morala izdržavati, prije pronalaska elektriciteta, čitava jedna armija od četiri stotine šezdeset dvije hiljade stotinu i jedanaest fenjerdžija.

Kad se gleda izdaleka, ostavlja ta armija sjajan utisak. Pokreti su joj bili uvježbani baš kao pokreti nekog baletskog ansambla. Prvi su bili na redu fenjerdžije Novog Zelanda i Australije. Oni bi, pošto bi upalili lampione, odlazili na spavanje. Onda bi u igru ulazili fenjerdžije Kine i Sibira. Zatim bi i oni nestali iza kulisa. Tada bi dolazio red na fenjerdžije Rusije i Indije. Zatim Afrike i Evrope. Pa onda Južne Amerike. Pa Sjeverne Amerike. I nikad oni ne bi pogriješili u pogledu reda izlaska na pozornicu. Bilo je veličanstveno.

Samo su onaj jedan jedini fenjerdžija Sjevernog Pola, i njegov sudrug, jedini fenjerdžija Južnog Pola, živjeli besposličarski, nemarno radeći dva puta godišnje.

XVII

Kad neko hoće da bude duhovit, onda obično pomalo laže. Nisam bio sasvim pošten kad sam vam govorio o fenjerdžijama. Bojim se da pogrešno ne predstavim našu planetu onima koji je ne poznaju. Ljudi zauzimaju vrlo malo mjesta na Zemlji. Kad bi dvije milijarde stanovnika Zemlje stajali malo stisnuti, kao na mitingu, oni bi lahko stali na jedan javni trg, dvadeset milja dug i dvadeset milja širok.. Čitavo čovječanstvo bi se moglo nabiti na najmanje ostrvce na Pacifiku.

Odrasli vam to, naravno, neće vjerovati. Oni misle da zauzimaju mnogo prostora. Prave se važni kao baobabi. Zato im preporučite da računaju. Oni obožavaju brojke, i to će im se dopasti. Ali, ne dangubite nad tim problemom. Nekorisno je. Imajte povjerenja u mene.

Dakle, kad je mali princ stigao na Zemlju, bio je jako začuđen što nikoga ne vidi. Već se plašio da je pogriješio planetu, kad vidje jedan prsten mjesečeve boje kako se kreće u pijesku.

- Dobar večer - reče mali princ za svaki slučaj.
- Dobar večer - učini zmija.

- Na koju sam planetu pao? - upita mali princ.
 - Na Zemlju, u Afriku - odgovori zmija.
 - Ah!... Pa zar nema nikoga na Zemlji?
 - Ovo ovdje je pustinja. U pustinjama nema nikoga. Velika je Zemlja - reče zmija.
 Mali princ sjede na jedan kamen i podiže oči nebu:
 - Pitam se - reče on - da li su zvijezde osvijetljene zato da svako može jednog dana pronaći svoju? Pogledaj moju planetu. Ona je tačno iznad nas... Ali, kako je daleko!
 - Lijepa je - reče zmija. - Šta ćeš ti ovdje?
 - Imam poteškoća sa jednim cvijetom - reče mali princ.
 - Ah! - učini zmija. I ušutiše.
 - Gdje su ljudi? - ipak nastavi s pitanjima mali princ. - Čovjek se osjeća pomalo usamljen u pustinji...
 - Čovjek je usamljen i među ljudima - reče zmija. Mali princ ju je dugo posmatrao:
 - Čudna si ti životinja - reče joj na kraju - tanka kao prst...
 - Ali sam moćnija od prsta jednog kralja - reče zmija.
 Mali princ se nasmiješi:
 - Nisi ti baš tako moćna.... nemaš čak ni šape.... ne možeš čak ni putovati....
 - Mogu te odnijeti dalje nego li ijedna lađa - reče zmija. Ona se omota oko članka malog princa, poput zlatne narukvice.
 - Onaj koga dotaknem, vraća se zemlji iz koje je došao - dodade zmija. - Ali ti si čist, i dolaziš sa jedne zvijezde...
 Mali princ ništa ne odgovori.
 - Žao mi te, tako slabog, na ovoj granitnoj Zemlji. Ako jednog dana budeš suviše tugovao za svojom planetom, mogu ti pomoći. Mogu...
 - Oh! Vrlo dobro sam razumio, - reče mali princ - ali zašto uvijek govoriš u zagonetkama?
 - Sve ih rješavam - reče zmija.
 I oni opet ušutiše.

XVIII

Mali princ propješači pustinju i susrete samo jedan cvijet. Cvijet sa tri latice, sasvim neugledan cvijet...

- Dobar dan - reče mali princ.
 - Dobar dan - reče cvijet.
 - Gdje se nalaze ljudi? - učtivo upita mali princ. Cvijet je jednog dana vidio kako prolazi karavan:
 - Ljudi? Ima ih, ja mislim, šest ili sedam. Vidio sam ih prije mnogo godina. Ali nikad se ne zna gdje ih možeš naći. Vjetar ih nosi. Nemaju korijen, i to im jako smeta.
 - Zbogom - učini mali princ.

- Zbogom - reče cvijet.

XIX

Mali princ se uspeo na jednu visoku planinu. Jedine planine koje je ikad upoznao bila su ona tri vulkana koji su mu dopirali do koljena. A ugašeni vulkan mu je služio kao klupica. "S jedne tako visoke planine", reče on u sebi, "obuhvatiću jednim pogledom svu planetu i sve ljude..." Ali vidio je samo oštre šiljke litica.

- Dobar dan - reče on za svaki slučaj.

- Dobar dan... Dobar dan.... Dobar dan.... - odgovori odjek.

- Ko ste vi? - upita mali princ.

- Ko ste vi?... Ko ste vi?... Ko ste vi?... - odgovori odjek.

- Budite mi prijatelji, sâm sam - reče on.

"Sâm sam... Sâm sam... Sâm sam... - odgovori odjek.

"Da čudne li planete", pomisli mali princ. "Sva je suha, sva je šiljasta i sva slana. A ljudi nemaju mašte. Ponavljaju ono što im se kaže... A ja sam kod kuće imao cvijet... uvijek je prvi govorio..."

XX

Ali, dogodi se da mali princ, pošto je dugo hodio kroz pijesak, stijenje i snijeg, otkri na kraju krajeva jedan put. A svi putevi vode ka ljudima:

- Dobar dan - reče on.

Bila je to jedna bašča puna rascvjetanih ruža.

- Dobar dan - rekoše ruže.

Mali princ ih je posmatrao. Sve su bile slične njegovom cvijetu.

- Ko ste vi? - upita ih on, zaprepašten.

- Mi smo ruže - rekoše one.

- Ah! - učini mali princ...

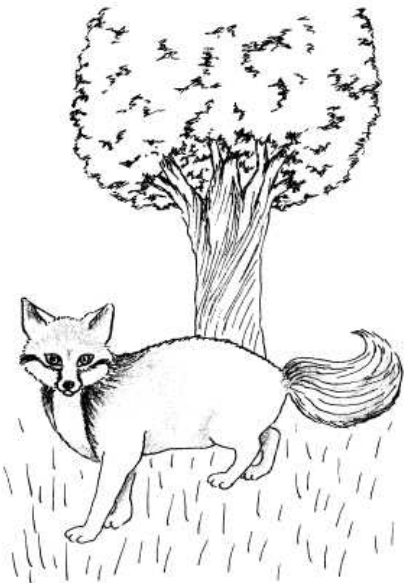
Osjećao se vrlo nesretan. Njegov cvijet mu je ispričao da je bio jedini svoje vrste u čitavom svijetu. A eto, bilo ih je pet hiljada, sve jednakih, u jednoj jedinoj bašči!

"Dobro bi se uvrijedio", reče on u sebi, "kad bi ovo vidio... Strašno bi kašljao i pravio bi se da umire, kako bi izbjegao da bude smiješan. A ja bih bio prisiljen da se pravim kao da ga nježujem, jer, ako to ne bih uradio, on bi se zaista prepustio smrti, kako bi mene ponizio..."

Zatim on još reče, u sebi: "Vjerovao sam da sam bogat, da imam jedinstven cvijet, a ono - obična ruža. To i moja tri vulkana, koji mi dopiru do koljena i od kojih je jedan možda zauvijek ugašen, to me ne čini baš velikim princem." I legavši u travu, on zaplaka.

Tada se pojavi lisica:

- Dobar dan - reče lisica.
- Dobar dan - učtivo odgovori mali princ, okrećući glavu u pravcu odakle je dolazio glas, ali ništa ne vidje.
- Ovdje sam, - reče glas - pod jabukom...
- Ko si ti? - reče mali princ. - Jako si lijep!...
- Ja sam lisica - reče lisica.
- Hajde da se igramo - predloži joj mali princ. - Tako sam tužan...
- Ne mogu se ja s tobom igrati - reče lisica. - Nisam pripitomljena.
- Ah! pardon - reče mali princ. Ali pošto je razmislio, doda:
- Šta znači "pripitomiti"?
- Ti nisi odavde, - reče lisica - šta tražiš?
- Tražim ljude - reče mali princ. - Šta znači "pripitomiti"?
- Ljudi - reče lisica - imaju puške kojima love. To je jako nezgodno! Oni gaje i kokoške. I u tom nalaze interes. Tražiš li kokoške?
- Ne - reče mali princ, - tražim prijatelje. Šta znači "pripitomiti"?
- To se previše zaboravlja - reče lisica. - To znači "stvoriti veze"...
- Stvoriti veze?

- Pa da - reče lisica. - Ti si za mene još uvijek samo mali dječak koji liči na stotine hiljada dragih malih dječaka. I ti mi nisi potreban. Niti sam ja tebi potrebna. Ja sam za tebe samo jedna lisica, slična hiljadama dragih. Ali, ako me pripitomiš, bit ćemo potrebni jedno drugom. Bit ćeš za mene jedini u svijetu. Bit ću za tebe jedina u svijetu....

- Počinjem razumijevati - reče mali princ. - ima jedan cvijet... mislim da me je pripitomio...

- To je moguće - reče lisica. - Na Zemlji se vide svakakve stvari...

- Oh! Nije to na Zemlji - reče mali princ.

Lisica postade jako radoznala:

- Na nekoj dragoj planeti?

- Da.

- Ima li lovaca na toj planeti?

- Nema.

- To je zanimljivo! A kokoški?

- Nema.

- Ništa nije savršeno - uz uzdah reče lisica. Ali lisica se ponovo vrati na svoju misao:

- Moj život je jednoličan. Lovim kokoške, ljudi love mene. Sve kokoške liče jedna na drugu, svi ljudi su slični. Znači, dosađujem se pomalo. Ali, ako me pripitomiš, moj život će ozariti sunce. Upoznat ću šum koraka koji su različiti od svih dragih. Drugi koraci me tjeraju pod zemlju. Tvoji će me, kao muzika, zvati napolje, iz jazbine. A gledaj! Vidiš li tamo ona žitna polja? Ja hljeb ne jedem. Žito mi nije od koristi. Žitna polja me ne podsjećaju ni na šta. A to je tužno!

Ali tvoja kosa je zlatne boje. I bit će divno kad me pripitomiš! Zlatno žito će me podsjećati na tebe. I zavoljet ću šum vjetra u žitu...

Lisica zašuti, i dugo posmatraše malog princa.

- Molim te... pripitomi me - reče ona.

- Ja bih, - odgovori mali princ - ali nemam vremena. Moram da otkrijem neke prijatelje i da naučim mnoge stvari.

- Poznaju se samo pripitomljene stvari - reče lisica. - Ljudi nemaju više vremena da bilo šta upoznaju. Kupuju gotove stvari kod trgovaca. Ali pošto ne postoje trgovci kod kojih se mogu kupiti prijatelji, ljudi nemaju više prijatelja. Ako želiš prijatelja - pripitomi me!

- A šta treba da se uradi? - reče mali princ.

- Treba biti strpljiv - odgovori lisica. - Prvo ćeš sjesti malo podalje od mene, ovako, u travu. Ja ću te gledati ispod oka, a ti nećeš ništa reći. Govor je ponekad izvor nesuglasica. Ali svaki sljedeći dan sjest ćeš malo bliže meni.

Sutradan, mali princ ponovo dođe.

- Bolje bi bilo da si došao u isti sat - reče lisica. - Ako dođeš, na primjer, u četiri sata poslije podne, ja ću biti sretna već od tri sata. I što vrijeme bude više odmicalo, ja ću biti sve sretnija. A već u četiri sata počeo ću da se brinem i uznemirujem; otkrit ću cijenu sreće! Ali, ako budeš dolazio u bilo koji sat, onda ja neću znati u koje vrijeme da odjenem srce... Potrebni su obredi...

- Šta je to "obred"? - upita mali princ.

- I to je jedna prezaboravljena stvar - reče lisica. - To je ono što jedan dan čini različitim od svih drugih, jedan čas od svih drugih. Moji lovci, na primjer, imaju jedan obred. Svakog četvrtka plešu sa djevojkama iz sela. Zato je četvrtak prekrasan dan! Prošetam sve do vinograda. Kad bi lovci plesali bilo kad, onda bi svi dani bili međusobno slični i ja ne bih

imala praznika.

I tako mali princ pripitomi lisicu. A kad se čas odlaska približi:

- Ah! - reče lisica - plakat ću...

- Ti si kriva. - reče mali princ - ja ti zlo nisam želio. Ti si htjela da te pripitomim...

- Sigurno - reče lisica.

- Ali ti ćeš plakati! - reče mali princ.

- Sigurno - reče lisica.

- Znači, ništa ne dobijaš!

- Dobijam, - reče lisica - zbog boje žita. Pa zatim doda:

- Hajde, da opet pogledaš ruže. Shvatit ćeš da je tvoja ruža jedinstvena na svijetu. Vratit ćeš se da mi kažeš zbogom, a ja ću ti pokloniti jednu tajnu.

I mali princ ode da ponovo pogleda ruže:

- Vi uopšte ne ličite na moju ružu, ništa vi još niste - reče on njima. - Niko vas pripitomio nije, niti ste vi koga pripitomile. Vi ste onakve kakva je bila moja lisica. Bila je to lisica slična stotinama hiljada drugih. Ali sam ja od nje stvorio svog prijatelja, i ona je sada jedinstvena u svijetu.

Ruže su se nelagodno osjećale.

- Vi ste lijepi, ali ste prazni - još on njima reče. - Ne može se za vas umrijeti. Naravno, obični prolaznik bi od moje ruže mislio da liči na vas. Ali je ona sama važnija od svih vas, jer nju sam ja zalijevao. Jer, nju sam ja stavio pod stakleno zvono. Jer, njoj sam ja napravio zaklon. Jer, na njoj sam ja ubio gusjenice (osim dvije-tri, radi leptirova). Jer, nju sam ja slušao kako se žali, hvali, ili čak šuti. Jer, to je moja ruža.

On se vrati lisici:

- Zbogom.

- Zbogom - reče lisica. - Evo moje tajne. Vrlo je jednostavna: samo se srcem dobro vidi. Oči ne vide ono što je bitno.

- Ono što je bitno oči ne vide - ponovi mali princ, da ne bi zaboravio.

- Upravo vrijeme koje si utrošio na svoju ružu, nju čini tako značajnom.

- Vrijeme koje sam utrošio na svoju ružu... ponovi mali princ da bi zapamtio.

- Ljudi su tu istinu zaboravili - reče lisica. - Ali ti je ne smiješ zaboraviti. Zauvijek si odgovoran za ono što si pripitomio. Odgovoran si za svoju ružu.

- Odgovoran sam za svoju ružu... ponovi opet mali princ da bi zapamtio.

XXII

- Dobar dan - reče mali princ.

- Dobar dan - odgovori skretničar.

- Šta radiš ti ovdje? - upita mali princ.

- Razvrstavam putnike, u grupe po hiljadu - reče skretničar. - Otpravljam vozove koji ih

nose, čas desno, čas lijevo.

Jedan osvjetljen brzi voz, urlajući poput grmljavine, zatrese skretničarevu kabinu.

- Nekud im se žuri - reče mali princ. - Šta traže oni?

- Ni sam čovjek u lokomotivi to ne zna - reče skretničar.

Zahukta drugi brzi voz, u suprotnom pravcu.

- Već se vraća? - upita mali princ.

- Nisu to oni isti - reče skretničar. - To je razmjena.

- Nisu bili zadovoljni tamo gdje su bili!

- Niko nikad nije zadovoljan tamo gdje je - reče skretničar.

Začu se grmljavina trećeg osvjetljenog brzog voza.

- Slijede li oni prve putnike? - upita mali princ.

- Ništa oni ne slijede - reče skretničar. - Oni spavaju unutra, ili, pak, zijevaju. Samo djeca pritišću nos na prozor.

- Samo djeca znaju šta traže - učini mali princ.

- Gube vrijeme s lutkom od krpa i ona postaje važna, ako im je uzmu, ona plaču...

- Sretni su - reče skretničar.

XXIII

- Dobar dan - reče mali princ.

- Dobar dan - reče trgovac.

Bio je to trgovac usavršenim pilulama koje gase žeđ. Progutaš jednu nedjeljno i ne osjećaš uopšte potrebu da piješ.

- A zašto ti to prodaješ? - upita mali princ.

- To je velika ušteda vremena - reče trgovac. - Stručnjaci su izračunali. Nedjeljno se uštede pedeset i tri minute.

- I šta se radi od te pedeset i tri minute?

- Šta ko želi...

"Kad bih ja imao pedeset i tri uštedene minute", reče u sebi mali princ, "uputio bih se sasvim polahko prema nekom izvoru..."

XXIV

Bilo je to, dakle, osmog dana poslije mog pada u pustinju i ja sam slušao priču o trgovcu, pijući posljednju kapljicu vode koju sam imao:

- Ah! - rekoh ja malom princu. - Lijepo su tvoje uspomene, ali ja još ne popravim avion, nemam ništa za piće, a i sam bih bio sretan kad bih sasvim polahko mogao uputiti se prema nekom izvoru!

- Moja prijateljica lisica, reče mi...
- Mali moj, ne radi se sada o lisici!
- Zašto?
- Zato jer ćemo umrijeti od žeđi...

On nije shvatio moje misli i odgovori mi:

- Čovjeku je drago što je imao prijatelja, čak i ako se nalazi pred smrt. Baš sam zadovoljan što sam imao lisicu kao prijatelja...

"On ne sagledava kakva nam opasnost prijeti" - rekoh ja u sebi. "Nikad nije ni gladan ni žedan. Malo sunca mu je dovoljno..."

Ali, on me pogleda i odgovori na moju misao:

- I ja sam žedan... hajde da potražimo neki bunar... Umorno odmahnuh rukom: besmisleno je na sreću tražiti bunar u nepreglednoj pustinji. Ipak mi krenusmo.

I pošto smo satima šutke hodali, noć pade, a zvijezde počеше da se pale. Gledao sam ih kao u snu, jer sam imao groznicu zbog žeđi. Riječi malog princa igrale su u mom pamćenju:

- Znači, i ti si žedan? - upitah gaja.

Ali on ne odgovori na moje pitanje. Jednostavno reče:

- Voda može biti dobra i za srce...

Nisam razumio njegov odgovor, ali ušutih... Dobro sam znao da ga ne treba zapitkivati.

Bio je umoran. Sjede. Ja sjedoh pokraj njega. I, poslije šutnje, on reče:

- Divne su zvijezde, i to zbog jednog cvijeta koji se ne vidi...

Ja sam odgovorio sa "naravno" i bez riječi posmatrao prevoje pijeska na mjesecini.

- Lijepa je pustinja - dodade on...

A to je bila istina. Uvijek sam volio pustinju. Sjedneš na jednu pješčaru. Ništa se ne vidi. Ništa se ne čuje. Pa ipak, nešto zrači u tišini...

- Pustinju to uljepšava - reče mali princ - što se u njoj negdje krije bunar...

Začudih se kad odjednom shvatih to čudesno značenje pijeska. Kad sam bio mali, stanovao sam u jednoj staroj kući, a kružila je priča da je u njoj zakopano blago. Svakako, niko nikad nije uspio da ga nađe, a možda ga niko ni tražio nije. Ali je to očaravalo čitavu kuću. Moja kuća je duboko u sebi skrivala tajnu...

- Da, - rekoh ja malom princu - bilo da se radi o kući, zvijezdama ili pustinji, u njima je lijepo ono što je skriveno!

- Drago mi je da se slažeš sa mojom lisicom - reče on.

Kako je malog princa počeo da hvata san, ja ga uzmem u naručje i nastavim put. Bio sam uzbuđen. Činilo mi se da nosim neko krhko blago. Čak mi se činilo da na Zemlji nije bilo ničeg krhkijeg. Gledao sam, pri mjesecini, to blijedo čelo, te sklopljene oči, te pramenove kose, koji su drhtali na vjetru, i govorio u sebi: ja ovdje vidim samo ljusku. Najvažnije je skriveno...

I kako se na njegovim poluzatvorenim usnama ocrtavao osmijeh, ja dododoh u sebi: šta me najviše uzbuđuje u ovom malom usnulom princu jest njegova vjernost cvijetu, ta slika ruže koja zrači u njemu poput plamena svjetiljke, čak i kad spava... I osjećao sam da je još

krhkiji. Treba čuvati svjetiljke: svaki dašak vjetra može da ih ugasi...
Idući tako, ja u zoru otkrijem jedan bunar.

XXV

- Ljudi - reče mali princ - ukrcaju se u brze vozove, ali ne znaju više šta traže. Onda trčkaraju i vrte se u krug.

Pa nastavi:

- To nema smisla...

Bunar do koga smo došli nije ličio na saharske bunare. Bunari Sahare su obične rupe iskopane u pijesku. Ovaj naš je ličio na seoski bunar. Ali pred nama nije bilo nikakvog sela, pa sam ja vjerovao da sanjam.

- Čudno je to, - rekoh malom princu - sve je spremno: čekrk, kanta i uže...

On se nasmija, dodirnu uže i pokrenu čekrk. Kotur zaškripa kao što zaškripi stari vjetrokaz poslije dugog zatišja.

- Čuješ li? - reče mali princ - probudili smo bunar i on pjeva...

Nisam htio da se muči:

- Pusti da ja to radim, - rekoh mu ja - poteško je to za tebe.

Polahko sam izvlačio kantu do kamenog oboda. Zatim sam je čvrsto namjestio na obodu. U mojim ušima je odzvanjala pjesma čekrka, a u vodi koja je još podrhtavala, vidio sam kako sunce treperi.

- Te vode sam žedan, - reče mali princ - daj mi da se napijem...

Tad sam shvatio šta je tražio!

Podigao sam kantu sve do njegovih usana. Pio je zatvorenih očiju. Bilo je prijatno kao praznik. Tada voda nije nas samo hranila. Ona se rodila iz hoda pod zvijezdama, iz pjesme čekrka, iz napora mojih ruku. Bila je dobra za srce, kao dar. Kad sam bio mali, svjetlost božićne jelke, muzika ponoćne mise, nježnost osmijeha stvarali su ono zračenje božićnog poklona koji sam dobijao.

- Ljudi sa tvoje planete - reče mali princ - gaje pet hiljada ruža u jednoj istoj bašči i ne nalaze ono što traže...

- Ne nalaze - odgovorih ja...

- A, međutim, što traže, mogli bi oni naći samo u jednoj ruži ili u malo vode...

- Svakako - odgovorih ja. Ali mali princ doda:

- Ali oči su slijepe. Srcem treba tražiti.

Napio sam se vode. Dobro sam disao. U praskozorje, pijesak je boje meda. Bio sam sretan i zbog te boje. Zašto mi je onda ipak bilo teško...

- Treba da održiš obećanje - reče tiho mali princ, koji je ponovo sjeo kraj mene.

- Kakvo obećanje?

- Znaš... brnjicu za ovcu... ja sam odgovoran za onaj cvijet!

Izvadilo sam iz džepa skice crteža. Mali princ ih ugleda i reče smijući se:

- Tvoji baobabi liče pomalo na glavice kupusa...
- Oh!
- A ja sam bio tako ponosan na svoje baobabe!
- Tvoja lisica... njene uši... liče pomalo na rogove... a i predugačke su!

I ponovo se nasmija.

- Nepravičan si, mali moj, ja nikad ništa drago nisam znao crtati sem udava unutra i izvana.

- Oh! To je u redu, - reče on - djeca znaju.

Šaram ja, dakle, brnjicu. Srce mi se steglo kad sam mu je pružao:

- Ti imaš neke planove o kojima ja ništa ne znam...

Ali on mi ne odgovori. Samo reče:

- Znaš, moj pad na Zemlju... sutra će biti godina dana...

A zatim, poslije šutnje, dodade:

- Pao sam negdje sasvim blizu...

I pocrveni. Ne znajući zašto, ja sam opet osjetio neku čudnu tugu. Međutim, pade mi na pamet pitanje:

- Znači nije slučajno što sam te onog jutra prije osam dana susreo kako sam šetaš, na hiljadu milja od svake nastanjene oblasti? Vraćao si se mjestu gdje si pao?

Mali princ ponovo pocrveni. Oklijevajući, ja dodah:

- Možda zbog godišnjice?...

I opet on pocrveni... Nikad nije odgovarao na pitanja, ali kad neko pocrveni, to znači "da" zar ne?

- Ah, - rekoh mu ja - bojim se... Ali, on mi odgovori:

- Ti moraš sad na posao. Treba da se vratiš svojoj mašini. Čekat ću te ovdje. Vrati se sutra naveče...

Ali to me nije utješilo. Prisjećao sam se lisice. Ako si dozvolio da te pripitome, može ti se

desiti da malo zaplačeš...

XXVI

Blizu bunara je bio jedan stari kameni zid. Kada sam se sutradan naveče vratio s posla, vidio sam mog malog princa kako sjedi gore, na zidu, obješenih nogu, a čuo sam kako govori:

- Znači ti se toga ne sjećaš? - Nije to baš sasvim ovdje!

Neki dragi glas mu je sigurno odgovorio, jer on odvrati:

- Jest! Jest! Isti je dan, ali nije isto mjesto...

Približavao sam se zidu. Nisam nikoga ni čuo ni vidio.

Međutim mali princ ponovo odvrati:

- Pa da. Vidjet ćeš gdje počinje moj trag u pijesku. Samo me sačekaj. Bit ću ja tu čitavu noć.

Bio sa na dvadeset metara od zida, pa ipak ništa još nisam vidio.

Poslije šutnje, mali princ opet reče:

- Imaš li dobrog otrova? Sigurna si da se neću dugo mučiti?

Stao sam, stisnuta srca, ali još uvijek nisam razumijevao.

- Sad odlazi! - reče on. - Hoću da siđem.

Tad i ja oborih oči ka podnožju zida i skočih! Tu, pred malim princom stajala je izvijena jedna od onih žutih zmija koje vas usmrte za trideset sekundi. Pretražujući po džepu da izvadim revolver, ja sam trčao, ali zbog buke koju sam pravio, zmija polahko kliznu kroz pijesak baš kao kad mlaz vode nestaje i, bez žurbe, uvuče se među kamenje, uz lagahan metalan šum.

Stigao sam do zida upravo na vrijeme, da bih u ruke dočekaio malog princa, blijedog kao smrt.

- Kakva je sad to zgodna? Sa zmijama razgovaraš!

Skinuo sam mu zlatni šal koji je uvijek nosio. Pokvasio sam mu sljepoočnice i dao mu da pije. I više se nisam usuđivao da ga bilo šta pitam. Gledao me ozbiljno i obgrlio me rukama oko vrata. Osjećao sam kako mu srce kuca, kao srce ptice koja umire, pogođena hicem iz puške. On mi reče:

- Drago mi je što si našao gdje je kvar u tvojoj mašini. Sad ćeš se moći vratiti kući...

- Kako znaš?

Upravo sam htio da mu navijestim kako sam, uprkos svakoj nadi, uspio u poslu!

On ne odgovori na moje pitanje, ali dodade:

- I ja se danas vraćam kući... A zatim, melanholično:

- To je mnogo dalje... i daleko teže...

Osjećao sam da se događa nešto izvanredno. Stegao sam ga u naručje kao neko malo dijete, pa ipak mi se činilo da on tone pravo u neki bezdan a da ja ne mogu ništa učiniti da ga

zadržim.

Pogled mu je bio ozbiljan, izgubljen negdje daleko:

- U mene je tvoja ovca. I sanduk za ovcu. A imam i brnjucu...

I nasmiješi se turobno.

Dugo sam čekao. Osjećao sam kako se polahko zagrijava.

- Mali moj, ti si se uplašio.

Naravno da se uplašio! Ali se on tiho nasmija:

- Još više ću se uplašiti večeras...

Opet sam se sledio od osjećanja nečeg nepopravljivog. Shvatio sam da nisam podnosio ni pomisao da više nikad neću čuti taj smijeh. On je za mene bio što i izvor u pustinji.

- Mali moj, ja želim da još čujem tvoj smijeh.

Ali on reče:

- Večeras će biti godina dana. Moja zvijezda će se naći tačno iznad mjesta gdje sam pao prošle godine...

- Mali moj, zar ne, sve je to samo jedan ružan san, i priča o zmiji i o sastanku i o zvijezdi...

Ali on ne odgovori na moje pitanje. Reče mi:

- Ono što je značajno, to se ne vidi...

- Pa da...

- To je isto kao sa cvijetom. Ako voliš jedan cvijet, koji se nalazi na nekoj planeti, onda je ugodno noću posmatrati nebo. Tad su sve zvijezde rascvjetane.

- Pa da...

- To je isto kao i sa vodom. Ona, kojom si me napojio, bila je slična muzici, zbog čekrka i užeta... sjećaš se... bila je dobra.

- Pa da...

- Gledat ćeš noću zvijezde. Sve je tako malehno kod mene, a da bih ti mogao pokazati gdje se nalazi moja zvijezda. Bolje je ovako, moja zvijezda bit će za tebe jedna od zvijezda. I tad ćeš ti voljeti da gledaš sve zvijezde... I sve će biti tvoje prijateljice. A i ja ću ti nešto pokloniti... Pa se opet nasmija.

- Ah, mali moj, mali moj, kako volim da slušam tvoj smijeh!

- Upravo će to biti moj poklon... bit će to kao ono s vodom.

- Šta želiš da kažeš?

- Ljudi imaju zvijezde koje nisu iste. Za one koji putuju, zvijezde su vodiči. Za druge su samo male svijetle tačke. Za učenjake su problemi. Za mog biznismena one su predstavljale zlato. Ali sve te zvijezde šute. A ti ćeš imati zvijezde kao niko dosad...

- Šta želiš time reći?

- Kad noću budeš gledao nebo, činit će ti se da se sve zvijezde smiju, jer na jednoj od njih ja stanujem, jer ću se na jednoj od njih ja smijati. Ti ćeš imati zvijezde koje znaju da se smiju!

I ponovo se nasmija.

- I kad se utješiš (mi se uvijek tješimo) bit ćeš zadovoljan što si me upoznao. Uvijek ćeš biti moj prijatelj. Zaželjet ćeš da se sa mnom smiješ. Ponekad ćeš otvorit prozor, tako od zadovoljstva... A tvoji prijatelji će se čuditi što se smiješ gledajući u nebo. Tad ćeš im ti reći - "Da, zvijezde, to me uvijek nasmijava!" I oni će misliti da si lud. Tako ću se ja malo s tobom našaliti.

I opet se nasmija.

- Bit će to kao da sam ti mjesto zvijezda dao čitavu gomilu praporaca koji znaju da se smiju...

I opet se nasmija. A zatim postade ozbiljan:

- Večeras... znaš... ne dolazi!

- Neću te ostaviti.

- Izgledat ću kao da me boli... bit će to donekle kao da umirem. Tako je to. Nemoj dolaziti da to vidiš, nije nužde...

- Neću te ostaviti.

Ali on je bio zabrinut.

- To ti kažem... to je zbog zmijske. Ne treba da te ujede... Zmije su zločeste. Može da te ujede, tek tako...

- Neću te ostaviti.

Ali nešto ga umiri:

- Da, one nemaju dovoljno otrova za drugi ujed...

Te noći nisam vidio kad je krenuo. Pobjegao je bez buke. Kad sam ga sustigao, on je išao odlučno, brzim korakom. Samo mi reče:

- Ah! Tu si...

I uze me za ruku. Ali se opet zabrinu:

- Pogriješio si....Bit će ti teško. Izgledat ću mrtav, a, u stvari to neće biti tačno...

Ja sam šutio.

- Shvataš me. Suviše je daleko. Ne mogu sobom ponijeti i ovo tijelo. Suviše je teško.

Ja sam šutio.

- Ali to će biti kao jedna stara napuštena kora. A stare kore nisu tužne...

Ja sam šutio.

On se malo obeshrabri. Ali učini još jedan napor:

- Znaš, bit će to lijepo. I ja ću gledati zvijezde. I sve zvijezde će biti bunari sa zardalim čekrcima. I sve zvijezde će me napojiti...

Ja sam šutio.

- To će biti toliko zabavno! Imat ćeš pet stotina miliona praporaca, a ja ću imati pet stotina miliona izvora...

I on ušuti, jer je plakao...

- To je ovdje. Ostavi me da sam učinim jedan korak. I on sjede, jer ga je bilo strah.

Zatim reče:

- Znaš... moj cvijet... ja sam za njega odgovoran! A on je tako slabačak! I tako naivan. Ima

svega četiri jadne bodlje da se brani od čitavog svijeta...

Sjeo sam, jer više nisam mogao da stojim. On reče:

- Eto... to je sve...

Malo je oklijevao, a zatim ustade. Učini jedan korak. Ja nisam mogao da maknem.

Vidjela se samo jedna žuta munja kraj njegovog članka. Za časak ostade nepomičan. Nije vikao. I pade lagahno, kao stablo. Bilo je to čak bez šuma, zbog pijeska.

XXVII

I sad, naravno, već je prošlo šest godina... Još nikad nisam ispričao ovu priču. Drugovi koji su me ponovo vidjeli, bili su radosni što sam ostao živ. Bio sam tužan, ali sam im govorio: to je od umora...

Sad sam se malo utješio. To jest... ne sasvim. Ali znam sigurno da je on stigao na svoju planetu, jer sutradan ujutro, nisam našao njegovo tijelo. Nije to bilo tako teško tijelo... Volim noću slušati zvijezde. To je kao pet stotina miliona praporaca...

Ali, eto, nešto izvanredno se događa, zaboravio sam da dodam kožni kajiš na brnjicu koju sam nacrtao za malog princa! Nikad neće moći privezati svoju ovcu! Pa se pitam: "Šta li se događa na njegovoj planeti? Može lahko biti da je ovca pojela cvijet..."

A ponekad kažem sam sebi: "Sigurno nije! Mali princ stavlja svoj cvijet svaku noć pod stakleno zvono, i dobro nadgleda svoju ovcu..." I tad sam srećan. I sve se zvijezde tiho smiju.

Ponekad opet kažem u sebi: "Katkad je čovjek rasijan, i to je dovoljno! Jedno večer zaboravi stakleno zvono, a ovca pak, bešumno noću izađe..." I tad se svi praporci pretvaraju u suze!...

Velika je to tajna. Za vas, koji također volite malog princa, kao i za mene, ništa nije isto u svijetu, ako negdje, Bog zna gdje, neka ovca koju ne poznajemo, pojede ili ne pojede jednu ružu...

Pogledajte nebo. I upitajte se: da li je ili nije ovca pojela cvijet? I vidjet ćete kako se sve mijenja.

I niko od odraslih neće nikada razumjeti da je to tako važno!

Eto to je za mene najljepši i najtužniji pejzaž na svijetu. To je isti pejzaž kao na prethodnoj stranici, ali ja sam ga još jedanput nacrtao da bih vam ga dobro pokazao. Tu se mali princ pojavio na zemlji, pa nestao.

Pažljivo pogledajte taj pejzaž, da ga sigurno prepoznate u pustinji, ako jednog dana budete putovali Afrikom. I ako vam se desi da ovuda prođete, preklinjem vas da se ne žurite, nego da zastanete malo ispod same zvijezde! Ako tada neko dijete dođe k vama, ako bude nasmijano, ako mu je kosa zlatna, ako ne odgovara kad pitate, lahko ćete pogoditi da je to on. Budite tada ljubazni! Nemojte me ostaviti tužna: pišite mi brzo da se on vratio...

BILJEŠKA O PISCU

Francuski pisac Antoine de Saint-Exupery (Antoan de Sent-Egziperi) rođen je u Lionu 1900. godine. Školovao se jedno vrijeme u Švicarskoj, zatim u Parizu, gdje je najprije želio da upiše Pomorsku školu, ali pošto nije uspio na prijemnom ispitu, odluči da pohađa tečajeve na Školi lijepih umjetnosti. Slučaj je, međutim, htio da ne postane ni to što je želio, već nešto sasvim drugo: služenje vojnog roka, u avijaciji, gdje je naučio da leti, izmijenio potpuno njegove planove i odrediti mu životnu sudbinu. Godine 1926. ulazi u jednu avionsku kompaniju koja je održavala poštanski saobraćaj između francuskog gradad Tuluza i Dakara, u Africi, i posvećuje se pilotskom poslu, kojim će se baviti sve do smrti. Služi zatim nekoliko godina u Južnoj Americi, gdje ispituje mogućnost uspostavljanja novih zračnih linija. Od 1935. opet je u Francuskoj. Bezuspješno pokušava da obori rekord u letenju na relaciji Pariz-Sajgon, zatim da avionski poveže Njujork sa Ognjenom Zemljom, opet bezuspješno, ovog puta s ozbiljnim povredama koje ga primoravaju da provede nekoliko dugih mjeseci na liječenju.

Po izbijanju rata, stupa u Oslobođilačku armiju Francuske. Već je prešao četrdeset godina i letenje mu je zabranjeno. Ali on navaljuje da ga prime i pretpostavljeni popuštaju pred njegovom upornošću, dozvoljavaju mu: tako 31. jula 1944. uzlijeće iz mjesta Borgo na Korzici na svoj posljednji let, sa kojeg se nikada neće vratiti. Njegova pogibija i do danas

ostala je tajna.

Počeo je rano da piše - 1925. objavio je svoju prvu priču, čija se radnja dešava u svijetu avijacija. I sve što je kasnije pisao, vezivao je, manje ili više, za svijet koji je najbolje poznao, koji je najviše volio i u kojem je proživio tolike trenutke čudesnih uzbuđenja. (*Pošta Jug, Noćni let, Zemlja ljudi, Ratni pilot, Pismo jednom taocu, Mali Princ*).

(D. Đ.)